

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

donderdag 21 december 2006

MEDITATIE

Grote blijdschap

Het jaar spoedt weer ten einde. En in dat jaareinde ligt ons Kerstfeest. De aangrijpende prediking van de vergankelijke en snel heenspoedende tijd bepaalt ons tevens bij de onvergankelijke Levensbron. Immers, de naderende jaarwisseling houdt in zich het onweerstaanbaar getuigenis, dat de tijd kort is! Wij gaan met rasse schreden de eeuwigheid tegemoet. Vraagt het u af, voor het aangezicht van Hem, Die harten kent en nieren proeft, of gij kunt sterven? Kunnen wij God ontmoeten? Verschijnen voor Hem, Die van Zijn recht niet kan afstaan? Niemand, niet één van al Adams nakomelingen kan voor Gods rechterstoel bestaan. De gehele wereld ligt verdoemelijk voor God. Eeuwige verdoemenis wacht ons van nature in de plaats, waar Gods toorn brandt als een vuur, dat niet zal worden uitgeblust. Wij moeten met God worden verzoend, zal het wel met ons zijn. Doch die verzoening is niet mogelijk zonder voldoening. 'En voldoening is niet mogelijk door de mens. Om aan Gods recht voor de

En de engel zeide tot hen: Vreest niet, want ziet, ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal; namelijk, dat u heden geboren is de Zaligmaker, Welke is Christus de Heere, in de stad Davids.

Lukas 2: 10,11

uitverkorenen te voldoen, heeft Gods eigen en natuurlijke Zoon Zijn hemeltrou verlaten en is Hij gevonden in de gedaante van een mens, om Zich te offeren in de dood, ja in de dood des kruises. God was in Christus de wereld met Zichzelf verzoenende. Dat is de prediking van het Kerstwonder. Hierin is de zaligheid geopenbaard voor arme en doemwaardige zondaren.

Och, dat onze oren voor de prediking

van die verlossing, eens geopend mochten worden. Het wegvlieden van de tijd zou ons zo bang niet wezen, als het nu menigmaal is; indien wij een Borg voor onze ziel mochten vinden. In Hem, Die de dood verslond tot eeuwige overwinning, is zelfs een grond van blijdschap dat de eeuwigheid aanstaande is. Indien wij waarlijk deel mogen ontvangen door genade aan Christus en Zijn gerechtigheid, wij zouden de dood niet behoeven te vrezen. En er zijn tijden in het leven van Gods kinderen, dat zij met Paulus mogen zeggen: "Ik heb begeerte om ontbonden en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste". Dit gezond verlangen is gefundeerd op de ware gemeenschap met Hem, Wiens komst in het vlees wij deze dagen mogen gedenken. Op Hem worden wij gewezen, op Zijn diepe vernedering. Hij, de Koning der koningen, nam ons vlees en bloed aan. Geringer, armer inkomst in de wereld is niet denkbaar. In doeken gewonden, ligt Hij neder in de kribbe. Hij, de waarachtige God, door Wien de hemel en de aarde zijn, Hij ligt als een hulpbehoevend Kind in allerdiepste vernedering in de kribbe neder. Hij plaatst Zich in de plek van Zijn volk. De gegebenen Zijns Vaders zijn arme zondaren; schuldigen, die geen kwadrantpenning hebben om te voldoen; en Hij is om hunnentwil arm geworden, daar Hij rijk was, opdat zij door Zijn armoede zouden rijk worden. O, dat Kerstfeest! Welk een rijke nodigheden voor gans verlorenen! Dat zij komen en nemen het water des levens om niet. Voor geen rijke oosterlingen is de stal gesloten, maar evenmin voor arme herders. Niemand is te arm; niemand te schuldig om genade te bekomen uit de geboren Sions-Koning. In Hem zijn eeuwige gerechtigheden. In hem vrede op aarde besteld, een vrede, die alle verstand te boven gaat. Maar zullen wij in deze geboren Koning onze zaligheid hebben, dan moeten wij waarlijk deel aan Hem

Inhoud

85e jaargang

Nr. 12

- 1 Grote blijdschap
- 3 Zij wist waar ze woonden...
- 4 Vervolgd om der gerechtigheid wil (7)
- 6 Een nieuwe kerkgeschiedenis
- 8 Boekaankondigingen
- 10 Kerknieuws
- 10 Berichten
- 11 Kerkdiensten

verkrijgen. Hij is niet voor alle mensen gekomen. Zijn volk zal Hij zalig maken van hun zonden. Hij is een val en opstanding. Een val voor allen die van Hem vreemdeling blijven, in wier hart wordt gemist de ware vereniging met Hem door het geloof. Zij allen zullen vallen ten verderve, hoe gereformeerd wellicht hun belijdenis is, en hoe vroom ook hun gedrag. Vallen zullen zij, en eeuwig rouw bedrijven. O, oppervlakkig Christendom! Hoe ontzettend zal uw einde zijn! Wij moeten Christus leren kennen en in Hem alleen ons leven vinden. Niet aan alle mensen, hoofd voor hoofd, is met de geboorte van Christus blijdschap verkondigd. Tot de herders in Bethlehems velden klonk het woord van de engel: "Ik verkondig u grote blijdschap, die al den volke wezen zal". *U*, niet allen; maar u, herders, van God uitverkorenen en begenadigden. In de nacht is de engel aan de herders verschenen, toen zij de nachtwacht hielden bij hun kudde. Duisternis bedekte de aarde. En in hun harten? Hoe donker was de tijd, die aan de komst van Christus onmiddellijk voorafging. Onmogelijk was naar menselijke berekening de vervulling van Gods beloften aangaande de Messias. Davids huis was ten gronde geworpen; Davids troon door een Edomiet, een eeuwige vijand van Israël, beklommen. Hoe moest nu de belofte vervuld worden, dat uit Davids lendenen vorst Messias komen zou? Wie zegt welke overleggingen de harten van de herders hebben vervuld en in welk een donkerheid hun ziel

zich bevond, toen geheel onverwacht een engel des Heeren bij hen stond en hun grote blijdschap verkondigde, namelijk, dat hun "heden geboren is de Zaligmaker, Welke is Christus, de Heere, in de stad Davids". Zou Gods volk geen moed grijpen? Zo menigmaal is het donker in het hart van Gods kinderen. Dat volk leert zich verloren kennen voor God. Buiten Christus blijft er hun geen hoop over. Hun verlossing ligt in Hem, Die in Bethlehems stal ons vlees en bloed aannam. Hij openbaart Zich aan hen, zo Hij het niet doet aan de wereld. Welk een rijkdom van genade mag Gods volk dan in Hem door het geloof aanschouwen. Hij wordt hun ziel dierbaar. Ja, met de bruid roepen zij: "Al wat aan Hem is, is gans begeerlijk". O, kostelijke tijd! Maar, de Heere is niet voor alle mensen gekomen. Ook niet voor alle gedoopten en voor alle kerkgangers. Welnu, waaruit zal onze ziel weten, dat Hij voor ons gekomen is? Alleen door Zijn openbaring en de verzegeling des Heiligen Geestes. *U* geboren de Zaligmaker! O, dat u! Zo mocht het met de kersttijd eens in het hart van vele bekommerde zielen klinken, wien het om Christus te doen geworden is. Hoe lang hebt u reeds uitgezien; hoe menigmaal verlangd de dag te zien, hoe dikwerf gehoopt op Gods beloften, en met al uw leven, bidden en werken, staat u voor de ware vereniging des geloofs, en is het u, of u zonder Christus in de wereld bent. Maar hoort nu die troostmare: "Ik verkondig *u* grote

blijdschap". Hoe wordt u gegeven, hopende zielen, uw Zaligmaker te ontmoeten, Christus de Heere, in de stad Davids. Wij mochten door het oprechte geloof Christus eigenen, als vrucht van de inlijving in Hem door de Heilige Geest. In Adam zijn wij met alle mensen verdoemelijk voor God; in Christus zijn de uitverkorenen rechtvaardig gesteld; in Adam zijn wij allen de dood onderworpen; in Christus is het leven der gevegenen des Vaders aan Hem. O, dat wij door het geloof in Christus mogen ingaan, Die het Voorwerp is van des Vaders liefde. Zijn Geest getuige met onze geest, volk van God, dat wij kinderen Gods zijn. De grote blijdschap die de engel verkondigde, geldt al het oprechte volk van God. Het is de blijdschap, waarmee Christus de Zijnen verheugt, een geestelijke, hemelse en eeuwige blijdschap. Hier in dit moeitevolle leven, in alle druk en in de bangste tijden wil Christus de Zijnen verheugen. Het is nauwelijks zalig worden en toch een zeker zalig worden. De verheugingen in Christus mogen onze ziel vervullen, dan zullen wij Kerstfeest mogen hebben gelijk de herders uit Bethlehems velden. Ons Kerstfeest zij niet hol en ledig. Maar Christus wone rijkelijk in u en verdrije leed en smart en doe smaad en hoon ons licht achten, wetende dat welhaast die geboren Middelaar komen zal en Hij zal de Zijnen opnemen in eeuwige heerlijkheid.

wijlen ds. G.H. Kersten

De Saambinder

Kerkelijk weekblad van de Gereformeerde Gemeenten

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur:
ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers aan:
ds. A. Moerkerken, Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263
e-mail: moerkerken@kliksafe.nl

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.

Boeken ter recensie en meditaties aan:
ds. G.J. van Aalst, Molendijk 136,
3286 BK Klaaswaal
tel. 0186-576990, fax 0186-575105

Kerknieuws (m.u.v. beroepingswerk)
en berichten aan:
redactie-secretaris: J.J. Verhage
Kloosplantsoen 131, 2985 SC Ridderkerk,
tel. 0180-420865, fax 0180-423583.

Aanlevertijd:
Uiterlijk **woensdag 17.00 uur** vóór
de datum van verschijning van De
Saambinder in de daarop volgende week.

Opgaven kerkdiensten
en beroepingswerk aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten,
postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599,
e-mail: kbgg@cbgg.nl

Advertenties en familieberichten aan:
Administratie van De Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisoehof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718,
e-mail: saambinder-adv@kliksafe.nl
Postbankno. 256686 t.n.v. de administratie
van De Saambinder.

Advertenties € 0,60 per mm.
Familieberichten € 0,40 per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen **uiterlijk donderdag**
in het bezit van de administratie te zijn.
Rouwadvertenties
uiterlijk maandagmorgen 9 uur.

Abonnementenadministratie
Adreswijzigingen enz. aan:
Kerkelijk bureau Geref. Gemeenten.
Zie voor adres enz.: hiernaast.

Betalingen abonnementsgelden:
Postbanknr. 64327 t.n.v. De Saambinder-
abbonementen te Woerden.

Abonnementsprijzen (bij vooruitbetaling):
voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober);
voor het buitenland:
€ 22,- per jaar + extra portiekosten.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:
Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

*De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van:
de advertenties en de (recensies van de)
aangekondigde boeken.*

Zij wist waar ze woonden...

Nevenfiguren

Ze worden wel de 'nevenfiguren' bij de kribbe genoemd: de mensen die in de beschrijvingen van de geboorte van de Zaligmaker worden genoemd.

De herders, maar ook Jozef en Maria waren nevenfiguren, die *naast* de kribbe hebben gestaan. In de prediking moet het licht niet op hén vallen, maar op Hem Die in de kribbe lag. Toch hebben die nevenfiguren wel hun betekenis. Het zijn er niet zoveel – maar ze vertonen een rijke schakering. In dat kleine groepje nevenfiguren treffen we eigenlijk de hele Kerk aan: rijk en arm ontmoeten elkander daar, man en vrouw, oud en jong.

Een goede arts

Oud en jong... Dat brengt ons bij de oudste 'nevenfiguur', over wie we hier wat willen schrijven. De evangelist Lukas is de enige die haar vermeldt. Hoe wist hij van het bestaan van deze oude weduwe, die ongetwijfeld tijdens het schrijven van zijn evangelie al tientallen jaren was overleden? Lukas heeft alles, naar zijn eigen zeggen, 'van voren aan naarstiglijk onderzocht'. Hij was een echte arts. Een goede arts zal een eerste gesprek met een patiënt beginnen met het aanleggen van een uitvoerige 'anamnese', een verslag van wat de patiënt zich van de voorgeschiedenis van zijn ziekte weet te herinneren. Zó is dokter Lukas te werk gegaan. We vinden hier wéér een bewijs voor de stelling dat de inspiratie van de Heilige Schrift *organisch* is geweest: dat wil zeggen dat de Heilige Geest gebruik heeft gemaakt van de aanleg, het karakter en de werkzaamheden van de bijbelschrijvers. Wanneer later Markus bij de geschiedenis van de bloedvloeiende vrouw zal opmerken dat de vrouw 'veel geleden had van vele medicijnmeesters' (Mk. 5:26), dan schrijft Lukas als dokter het zó niet op. Dat zou van een arts ook niet te verwachten zijn. Maar zowel Markus als Lukas waren in hun schrijven door Gods Geest geïnspireerd.

Anna

Anna... Misschien heeft Lukas van

haar gehoord door gesprekken die hij nog heeft mogen voeren met de oude Maria, de moeder des Heeren. Wij weten dat niet precies. Wat ons wél bewaard is gebleven, is een schat van details over Anna's leven. Bijvoorbeeld dat haar vader Fanuël heette, een afleiding van de bekende oudtestamentische naam Pniël. Verder wist Anna dat zij uit de stam van Aser afkomstig was. Het was in die verwarde dagen niet vanzelfsprekend meer dat iemand zijn afstamming nog wist, en dat was al helemaal niet vanzelfsprekend bij een nazaat van het oude rijk van de tien stammen. Hier blijkt dat God ook uit dát rijk, waar in de dagen van Elia nog zeven-duizend getrouwen waren, maar waar Jakob in de dagen van Amos (7:2) klein was geworden, nog een overblijfsel had naar de verkiezing der genade! Ook haar leeftijd was Lukas te weten gekomen: Anna was een weduwe van ongeveer 84 jaren. Het is een oude exegetische strijd-

Deze oude vrouw heeft geleefd bij de Schriften. Welk kind des Heeren zal datzelfde niet begeren?

vraag of dit nu betekent dat zij 84 jaar weduwe was, dan wel of zij 84 jaar oud was. We houden het op het laatste: in het eerste geval moet zij de onwaarschijnlijk hoge leeftijd hebben gehad van meer dan 105 jaar. In elk geval was zij al heel lang weduwe: slechts zeven jaar had zij haar man mogen hebben.

Een biddende profetes...

Belangrijker dan deze uiterlijke levensomstandigheden was Anna's innerlijk: zij was een profetes! Dat betekent volstrekt niet dat zij een kerkelijk ambt bekleedde. Anna heeft er nooit over gepeinsd priesteres te willen zijn. Hoewel zij wél iets priesterlijks had, maar dat is een andere zaak. Dat zij een profetes wordt genoemd, betekent dat zij de gave had ontvangen om Gods Woord en wil bekend te maken. Zij staat in de lange rij van vrouwen als Mirjam,

Debora, Hulda en de vier dochters van Filippus.

In de tekening die Lukas geeft van Anna's innerlijk leven past ook de opmerking dat zij 'niet week uit de tempel, met vasten en bidden, God dienende nacht en dag...'. Zij woonde als het ware in het huis Gods. Zij was 'geplant' in de voorhoven des Heeren, om met een van de psalmen te spreken. Wat trok haar daar zo aan? Niet de schone stenen van Herodes' machtig bouwwerk. Niet zozeer het zingen van de levitische zangers met hun geschoolde stemmen. Anna keek en luisterde immers door de dingen heen – een gave die men wel meer bij Gods kinderen aantreft. Nee – wat haar zo aantrok, was de dienst der verzoening die in de tempel zichtbaar werd, zij het dan in de vorm van de schaduwen. Dat laatste heeft Anna heel goed geweten. Zij heeft gehunkerd naar de vervulling van wat zij in de altaren en offers aanschouwde. Dat hunkeren kwam uit in haar gebedsleven. Dat gebed was er nacht en dag. Laten we er niet overheen lezen dat hier éerst de nacht wordt genoemd en daarna pas de dag! Een niet gering deel van Anna's zuchten steeg in de nachten op naar de God, Die de psalmen geeft in de nacht, zoals Elihu al wist.

Deze oude vrouw heeft geleefd bij de Schriften. Welk kind des Heeren zal datzelfde niet begeren? Zij kende die Schriften ook. Zij heeft geweten dat Haggai zo'n 500 jaar tevoren had mogen zeggen dat de heerlijkheid van de tweede tempel groter zou zijn dan die van de eerste: de HEERE zou in deze plaats vrede geven! En vrede begeerde Anna – vrede in de diepe en volle zin van het woord. Vrede met God, met de naaste en met de schepping – zodat zelfs de bergen vrede zouden dragen en de heuvels heilig recht...

Ontdekkend licht

Dát deed haar elke dag naar de tempel komen. Strompelend misschien, wie zal het zeggen. En bij één van die gangen naar de tempel heeft Anna heel letterlijk ervaren wat vier eeuwen tevoren die andere profeet, Maleachi, had voorgezegd, namelijk dat de Heere, de 'Engel des verbonds', *snellijk* tot Zijn tempel zou komen. Snellijk – dat wil zeggen geheel ongedacht, plotseling. Temidden van alle tempeltumult heeft het vreemde tafereel onmiddellijk Anna's aandacht getrokken: daar staat Simeon te zingen! Ongetwijfeld heeft zij hem

wel gekend. Ze verstonden elkaar goed. Ze hadden dezelfde liefde, dezelfde verwachting, hetzelfde gemis. Anna heeft zich dichterbij gerept. En zij heeft gezien Wie Simeon daar in Zijn armen had...

Zij heeft Hem herkend. Hoe is dat mogelijk? Op die vraag is maar één antwoord te geven: door het ontdekkende licht van de Heilige Geest. Want laten we toch niet denken dat ontdekkend licht alleen nodig is om onze zonden te leren kennen. Dat licht is evenzeer nodig om Christus te mogen kennen! Anna kreeg dat licht. En ze heeft heel goed het verschil geweten tussen dat 'van verre gezien, en geloofd en omhelsd' uit haar vroegere leven – en wat haar nú te beurt viel. Hemels licht op de Persoon van de Middelaar, op de vervulling van alle profetenwoorden, op het vleesgeworden Woord!

O zeker – Anna heeft minder mogen doen dan Simeon. Er zijn toch standen in het genadeleven, nietwaar, ook bij de nevenfiguren bij de kribbe! Anna heeft het Kindeke niet in haar armen genomen. Zij heeft ook geen toespraak gehouden tot de ouders, Jozef en Maria. Ze heeft ook geen lofzang gezongen, zoals Simeon. Maar toch... *zij heeft insgelijks den Heere beleden*, zegt de Schrift. Insgelijks! Haar stamelende en misschien murmelende woorden waren inhoudelijk geheel op één lijn met de juichende woorden van Simeon.

Het losgeld

Er staat nóg wat van deze oude vriendin. Of is zij uw vriendin niet? We lezen: *en sprak van Hem tot allen die de verlossing in Jeruzalem verwachtten*. Dat zijn opmerkelijke woorden. Waarom? Stellig waren er heel veel mensen in Jeruzalem die verlossing verwachtten. Maar wát voor verlossing? Van de Romeinen, ongetwijfeld. Of van Herodes de Grote, de bruut uit Edom. Of van hun ellendige levensomstandigheden. Maar... die mensen zocht Anna niet op! Zij zocht het volk op dat – zo luidt het Griekse grondwoord – *lutroosis* verwachtte. Wat is *lutroosis*? Ongetwijfeld mag het met verlossing worden vertaald. Maar de wortelbetekenis van *lutroosis* is *loskoping* – en vandaar krijgt het woord de betekenis *losgeld*. Zacharias gebruikt in zijn lofzang (Lk 1:68) hetzelfde woord. Dat heeft ons wel veel te zeggen. De verlossing waarnaar Anna en haar vriendenkring in Jeruzalem uitzagen, was niet zozeer een bevrijding, maar

meer een loskoping. Dat veronderstelt schuld, openstaande schuld... Dat veronderstelt de noodzaak van betaling. Van... welk woord zou beter geschikt zijn om hier te gebruiken dan *voldoening*?

Wéér zou ik willen vragen: is deze oude Anna uw vriendin? Uw *zielsvriendin*? Mag u datzelfde verlangen, diezelfde nood, diezelfde begeerte naar betaling kennen, naar dat losgeld, die losprijs, die prijs der ziele, dat rantsoen, dat door geen sterfeling in tijd noch eeuwigheid is te voldoen? Anna mocht de losprijs aanschouwen in het Kind in Simeons armen. De Heere schonk haar het geloof erbij. En waar dat geloof is – al is het maar een kruimel – daar mag de ziel ook mijnen. Niet alleen voor anderen, maar ook voor mij...

Sprekend en zingend

Zo is deze oude weduwe de steile en moeilijke straatjes van Jeruzalem doorgestaan. De liefde gaf haar vleugels. En ze wist precies welke deuren

ze voorbij moest gaan en waar ze aan mocht kloppen. Ze wist hen te wonen, allen die de verlossing in Jeruzalem verwachtten! En daar *sprak* zij van Hem... De Griekse taal gebruikt ook hier weer een merkwaardige vorm. *Elalei*, staat er. Dat betekent dat Anna niet maar nu en dan, terloops iets van het door haar aanschouwde Kindeke sprak. Nee – het wil zeggen dat zij *voortdurend* van Hem sprak. Het wil zoveel zeggen als: zij plácht voortaan van Hem te spreken. Er was een andere 'gang' in haar leven gekomen. Verstaan wij dat? Anna heeft *láng* van Hem gesproken. Hoe lang? Ik weet het niet precies. Misschien wel tot haar dood toe. Eén ding weet ik wel: op een dag is haar mond dichtgegaan, haar adem is gestopt en haar ogen zijn gebroken. Maar toen is zij van Hem gaan zingen. En dat doet ze nog steeds.

Capelle aan den IJssel,

ds. A. Moerkerken

Vervolgd om der gerechtigheid wil

De Nederlanden

De eerste martelaren in de Zuidelijke Nederlanden, Hendrik Voets en Johannes van Essen, werden verbrand. Een ooggetuige meldt van hen dat zij blij gaven 'van een moeilijk te beschrijven blijdschap, zo sterk, dat het velen voorkwam alsof zij lachten.

Bovendien zongen zij de geloofsbelijdenis en het kerklied: Wij loven U, o God. Zij zongen dit in wisselzang'.

In Utrecht, 10 juli 1525, was een brandstapel opgericht op de Neude. Willem Dirksz, de rode kuiper uit de Vliesteeg, werd er heen gevoerd. Omdat men in zijn kleren een ketters boek had gevonden, zou deze 'vuile Lutherse boef' worden verbrand. Duizenden zagen het zwijgend aan. Die er het dichtst bijstonden, merkten dat Willem niet bang was. Was er een glimlach om zijn mond? Spoedig brandden de takkenbossen. Knetterend laait het vuur fel op. Maar daarbovenuit zong luid en helder de stem

'Zalig zijn die vervolgd worden om der gerechtigheid wil...'

Mattheüs 5:10

van hem, die vervolgd werd om der gerechtigheid wil:

*Als een hert van dorst bevangen
Hijgt naar waterbeken koel,
Alzo haak ik met verlangen
Naar mijn God uit deze poel.
O mijn ziel wees welgerust;
Want gij zult nu uwen lust
Haast zien, en u na dit schreien,
In Gods Paradijs vermeien.*

Willem Dirksz. was de eerste martelaar in de Noordelijke Nederlanden. De tweede was *Jan de Bakker* (Johannes Pistorius). De kettermeester besloot dat deze kapelaan (eerst te Jacobswoude en later te Woerden) 'in Den Haghe tot pulver toe zou worden

verbrandt, sulks dat van hem geen memorie meer en sij'. Vele bloedgetuigen zouden volgen, want de hervorming drong snel en krachtig door. De geschriften van Luther en later vooral die van Calvijn vonden gretig afrek. Ook de Bijbel zelf werd vele malen herdrukt en verkocht. Wonderlijk wrocht de Heere mede. Tallozen wendden zich af van de leugeneer van Rome, en voegden zich bij degenen die de 'nieuwe leer' van harte waren toegedaan. Ondertussen woedde de geloofsvervolging er tegen in. Degene die een Bijbel in huis had, was zijn leven niet zeker. Zij die de roomse eredienst niet meer bijwoonden, stonden onder verdenking van 'ketterij'. Het verraad loerde van alle zijden en aldoor dreigde doodsgevaar. Tienduizenden verlieten huis en haard, en vluchtten naar omringende landen. Maar ook werden er duizenden gegrepen, gevangen gezet en daarna op de wreedste wijze omgebracht: levend verbrand, gehangen aan de galg, onthoofd, in zakken genaaid en verdrongen, levend begraven ('smoren in een kuil').

Echter, gesterkt door de genade Gods, legden vele martelaren indrukwekkende getuigenissen af. Ook in brieven die geschreven werden vanuit de gevangenis. Zo schreef *Anneke Jansz* (een doopsgezinde van het goede soort) kort voordat zij ter dood werd gebracht, aan haar zoon: 'Acht op de veelheid der grote menigte niet, noch en tred op haar wegen; weer uw voet af van haar paden, want zij gaan ter helle als schapen ter dood. Maar als je hoort dat er een arm verstoten hoopje is, dat door de wereld veracht en verworpen wordt, schikt u daarbij. Waar je van het kruis hoort, daar is Christus...'

Ook van *Hans van Overdamme* is een lange brief bewaard gebleven. Vanuit Antwerpen op weg naar een samenkomst in een bos bij 's Hertogenbosch - die reis had hij er voor over! - werd hij gevangen genomen. In een vunzig hol schreef hij zijn brief, die als volgt eindigt: 'Hiermee beveel ik mijn lieve broeders en zusters in de Heere in de handen des almachtigen God en Vader door Jezus Christus onzen Heere. Amen. Geschreven in mijn gevangenis om het getuigenis van Christus. In die duistere gevangenis heb ik een maand gelegen. Nu lig ik in een diepe put, daar is het wat lichter; daar heb ik deze brief geschreven. Ik hoop in deze week mijn offerande te doen zo het de Heere belijft... Weet dat onze broe-

ders en zusters welgetroost en welgemeed zijn door de genade des Heeren. God hebbe lof...'. In 1550 werd hij te Gent ter dood gebracht. Zijn bloed en dat van vele anderen was kostelijk en hun dood dierbaar in des Heeren ogen. En in plaats dat de hervorming werd gestuit en te niet gemaakt, bleek ook hier: het bloed der martelaren is het zaad der kerk.

Wij bieden onze rug...

In die dagen trok *Guido de Bres* predikend door de Zuidelijke Nederlanden. Deze vrij lange man met zijn rossige baard werd fel gezocht, waarom hij de schuilnaam *Jerôme* had aangenomen. Hij was het die in die dagen van bloedige vervolging de Neder-

Het bloed der martelaren is het zaad der kerk

landse Geloofsbelijdenis opstelde. In 37 artikelen wordt beleden wat men geloofde met het hart. In 1562 is deze belijdenis vanuit het Frans vertaald in het Nederlands, en vond een opmerkelijk snelle verspreiding - want: zij vertolkte wat er in de harten van Gods kinderen leefde! Daarom wordt deze geloofsbelijdenis wel genoemd: de geboorteakte der kerk (in de Nederlanden).

Verder is óók opmerkelijk wat men met deze geloofsbelijdenis deed. In het holst van de nacht van 1 op 2 november 1561 werd een verzegeld pakketje geworpen over de buitenmuur van het kasteel te Doornik. De volgende morgen werd het gevonden. Het kleine boekje dat er in zat, bleek de Nederlandse Geloofsbelijdenis te zijn. Ook waren er enkele brieven bijgevoegd, onder andere gericht aan koning *Philips II* in Spanje. Opdat deze zou weten wat die zogenaamde kettters en oproerlingen, die hij zo wreed vervolgde, geloofden en beleden. In één van de brieven staat onder andere het volgende te lezen: '...Verbanningen, gevangnissen, pijnbanken, ballingschappen, pijnigingen en andere, ontelbare verdrukkingen, bewijzen wel, dat onze begeerte en gezindheid niet vleselijk is. Naar het vlees zouden wij het immers veel gemakkelijker kunnen hebben zonder deze leer voor te staan en te handhaven. Maar met de vreeze Gods voor ogen en opgeschrikt door de waarschuwingen van Jezus Christus, Die zegt ons te zullen ver-

vloeken voor God en Zijn Vader, indien wij Hem voor de mensen verloochoenen, bieden wij onze rug aan de slagen, de tongen aan de messen, de monden aan het snoer en ons gehele lichaam aan het vuur, daar wij weten, dat wie Christus wil volgen, zijn kruis moet opnemen en zichzelf verloochoenen.'

Men meent te weten dat *Philips II* inderdaad van de geloofsbelijdenis en de bijgevoegde brieven kennis heeft genomen. Of het waar is? Hij liet zich in elk geval niet overtuigen noch verbidden, integendeel. Veel heeft deze vervolger te verantwoorden gehad, toen hij moest verschijnen voor Christus, Wiens gemeente hij zo hardnekkig en wreed had vervolgd.

Ik ga u voor...

Guido de Bres is de marteldood gestorven. Nadat hij gevangengenomen was, werd hij enkele maanden in een stinkende kerker opgesloten, met boeien aan handen en voeten die tot op de botten insneden. Op 31 mei 1567 is hij te Doornik opgehangen, vijfenveertig jaar oud. Enkele uren voor de terechtstelling kwam een beambte hem zeggen dat hij gehangen zou worden. De Bres bedankte hem voor de boodschap, en zei: 'O, de dood is niets, hoe zalig zijn de doden, die in de Heere sterven.'

Ontroerend is ook de brief die hij 12 april 1567 vanuit de gevangenis aan zijn vrouw schreef. Daarin is te lezen hoe de Heere hem sterkte door Zijn genade, zodat hij meer op zijn gemak was dan de vijanden van het Evangelie, en hij beter at, dronk en rustte dan zij. En hoe mocht hij zijn vrouw vertroosten! Hij schreef haar: '...ik bid u, mijn dierbare en trouwe gezellin, er u met mij in te verheugen en die goede God te danken voor wat Hij doet... Ge hebt genoeg opgemerkt en gevoeld van mijn moeitevolle werk, kruis, vervolgingen en droefnissen, die ik heb verduurd; en ge hebt er zelf ook in gedeeld, toen ge mij vergezeld hebt op mijn reizen gedurende de tijden van mijn ballingschap. En zie, nu is het ogenblik daar, dat mijn God mij bij de hand wil nemen om mij op te nemen in Zijn zalig Koninkrijk. Ik ga u voor: en ten tijde, dat het de Heere behaagt, zult gij mij volgen. De scheiding zal niet altoos duren. De Heere zal ook u opnemen om ons tezamen te verenigen met ons hoofd Jezus Christus. Hier hebben we niet de plaats onzer woning, deze is in de hemel: hier is de

plaats onzer vreemdelingschap. Laat ons daarom haken naar ons ware vaderland dat de hemel is, en boven alles verlangen om ontvangen te worden in het huis van onze hemelse Vader, om te zien onze Broeder, ons Hoofd en onze Zaligmaker Jezus Christus, om te zien het hoogwaardig gezelschap der patriarchen, profeten, apostelen en zovele duizenden martelaren, tot welk gezelschap ik hoop opgenomen te worden, wanneer ik zal hebben geëindigd de loop der bediening, welke ik heb ontvangen van mijn Heere Jezus. Ik bid u dan, mijn dierbare geliefde, dat gij u troost met de overdenking van deze dingen.' In hetzelfde jaar waarin Guido de Bres om des geloofs wil gedood werd, kwam Alva naar ons land. Daarmee

waren de bloedigste vervolgingen aanstaande. Had niet de inquisitie-raad in Madrid alle Nederlanders ter dood veroordeeld, en dat met volle instemming van Philips II? Vreselijke woedde Alva. Hele gezinnen werden uitgemoord, duizenden brandstapels rookten. En bij velen was er de diepe klacht en bede:

Och! zal uw volk o God nog lang dees plagen dragen

En dus geslagen zijn? - Help Heer! eens dat men 't voelt!

Merk hoe 't vergoten bloed nu over straten spoelt.

(slot volgt)

Barneveld,

ds. C. Hogchem

Een nieuwe kerkgeschiedenis

Voor liefhebbers van de kerkgeschiedenis is er een belangrijk boek verschenen: het Handboek Nederlandse Kerkgeschiedenis. Op 950 bladzijden, bijna vier kilo in gewicht, staat een schat aan informatie.

Het boek begint bij de tijd dat het christelijk geloof Nederland bereikte en gaat door tot de voltooiing van het Samen-op-Wegproces. De hoeveelheid informatie maakt het boek waardevol. De wijze waarop de kerkgeschiedenis beschreven wordt, laat soms een teleurstellend gevoel achter.

Eigenlijk moet je een boek over de kerkgeschiedenis van voor tot achter lezen. Ik ontmoet wel eens gemeenten die zich herinneren dat vader of moeder de kerkgeschiedenis van Joh. Vreugdenhil voorlas. Op zondagmiddag op de bank, hoofdstuk voor hoofdstuk. Het bracht niet zelden liefde tot de kerkgeschiedenis bij. Op die manier heb ik het nieuwe handboek niet gelezen. Dat zal ook wel niemand doen. Je pakt een handboek meestal als je iets over een persoon of periode wilt weten. Of je leest eerst over de periode die altijd al je belangstelling had.

Opvolger

Het handboek is een opvolger van

het boek van dr. Otto J. de Jong over de Nederlandse kerkgeschiedenis. Dat boek heeft zijn waarde wel bewezen. Het was al een tijdje uitverkocht en dus rees de gedachte om voor een opvolger te zorgen. Dat boek is er nu. Niet geschreven door één persoon maar door negen. Eindredacteur is de Apeldoornse hoogleraar kerkgeschiedenis dr. H. J. Selderhuis. Het boek is overzichtelijk ingedeeld in 7 hoofdstukken, eerst twee over de Middeleeuwen, dan vijf hoofdstukken die telkens een eeuw beschrijven, beginnend bij de zestiende. Een uitgebreide inhoudsopgave geeft een goed inzicht in de opbouw van het boek. Heel prettig zijn ook de tabellen met jaartallen, namen en plaatsen waarmee elk hoofdstuk begint. Tussen de lopende tekst door staan verder leesteksten met kernachtige stukjes uit boeken, bepalingen of belijdenissen.

Tegen de Domtoren

De hele kerkgeschiedenis is leerzaam. Maar er zijn perioden die in het bijzonder boeien. Een voorbeeld is de Moderne Devotie die tegen het eind van de veertiende eeuw ontstond. Lang voordat de Reformatie begon, waren er al bewegingen die de kerk wilden hervormen. Zo tegen

het einde van de Middeleeuwen ontstonden overal in Europa bewegingen die aandacht vroegen voor het innerlijke leven van de mens. Was de godsdienst van de Roomse Kerk niet een uitwendig ritueel? Je ging naar de kerk, deed je plichten, maakte gebruik van de sacramenten en de kerk verzekerde dat het wel goed zat. En ondertussen baadde de kerk zich in weelde en leefden veel geestelijken een puur werelds leven. Vooral binnen kloosterorden werd de roep om eenvoud, soberheid en ootmoed gehoord. In Nederland zijn de personen van Geert Grote en Thomas à Kempis bekend geworden.

Wie in deze tijd richting Utrecht rijdt, ziet al van verre de hoge Domtoren. Een bezienswaardigheid! Maar Geert Grote preekte scherp tegen de bouw van de toren. Het was namelijk een prestigeproject van de bisschop van Utrecht. Zijn stad zou de hoogste toren krijgen van het land. Geert Grote was in die tijd diaken. Als zodanig had hij preekbevoegdheid. Niet alleen tegen de bouw van de Domtoren waarschuwde hij; hij riep de geestelijken op om naar Gods Woord te leven. Zijn eerlijke en scherpe preken riepen weerzin op. In 1383 kondigde de bisschop van Utrecht een preekverbod voor diakens af. Vele diakens kregen vrijstelling en konden blijven preken. Geert Grote niet. Zijn mond werd gesnoerd. Zijn pen stopte echter niet.

Samenhang

Het handboek is ook nuttig omdat het de samenhang laat zien tussen de kerkgeschiedenis en de algemene geschiedenis. Het hoofdstuk over de zestiende eeuw begint met informatie over de politieke situatie in de Nederlanden, over de regering en de rechtspraak, over de bevolkingsgroei en de economie. Het verband tussen de algemene geschiedenis en de kerkgeschiedenis wordt duidelijk rond het woord 'verdraagzaamheid'. Nederland is rijk geworden door de handel. Handel brengt met zich mee dat er vele relaties in binnen- en buitenland worden onderhouden. Om zulke relaties te onderhouden is het beter om niet te veel nadruk te leggen op onderlinge verschillen. Rust en vrede zorgt voor een gunstig handelsklimaat. Vooral bij de stedelijke overheden stond de handhaving van de openbare rust en orde op de voorgrond. Deze overheden hadden

ook de neiging om godsdienstige verschillen glad te strijken. Verdraagzaamheid was zo een instrument om het economisch welzijn van de Nederlanden te bevorderen. Dit klimaat zorgde er ondertussen wel voor dat allerlei dwalingen gemakkelijk voet aan de grond kregen. Binnen de kerk was men doorgaans oplettend en bestreed men de dwalingen, maar de overheid was vaak onwillig om dwaalgeesten aan te pakken. Tegen deze achtergrond begrijpen we ook het jarenlange getouwtrek rond de remonstranten. Hoe lang heeft het geduurd voordat de overheid toestemming gaf om een nationale synode te houden. De remonstranten hamerden ondertussen voortdurend op verdraagzaamheid. En daarmee waren ze eensgeestes met landsadvocaat Van Oldebarneveldt.

Synode

De geschiedenis van de Synode van Dordrecht 1618-1619 blijft leerzaam. We gaan op de feiten niet in; het *Handboek* noemt ze uitvoerig. Twee achtergronden vragen onze aandacht omdat ze zo actueel zijn. De strijd tussen remonstranten en contra-remonstranten ging niet alleen over de uitverkiezing. Het was een bredere strijd over het gezag van de belijdenis. Is een kerk gebonden aan haar belijdenis, of moet er vrijheid zijn om de belijdenis aan te vullen, te herzien of naar eigen inzicht uit te leggen? In latere eeuwen blijkt dit telkens weer een punt van strijd te zijn. Als het geestelijke leven bloeit, is er een hartelijke verbondenheid met de belijdenisgeschriften, die als het ware tintelen van geestelijk leven. En aan de andere kant: vernieuwers in de kerk hebben vaak niet zo veel op met de belijdenisgeschriften. Ze vinden de catechismuspraak al snel te moeilijk. Na verloop van tijd blijkt er steeds minder uit de catechismus gepreikt te worden. Dat zijn veelzeggende signalen!

Nauwkeurig wordt beschreven wat het eigenlijke punt van Arminius was. Heeft God de instemming van de mens nodig? Ja, zei Arminius. De genade in Christus is voldoende, maar zonder de instemming van de mens heeft ze geen uitwerking in ons leven. Daarom wilde Arminius in de prediking alle nadruk leggen op de verantwoordelijkheid van de mens. De mensen moeten opgeroepen worden om te kiezen. De zaligheid wordt iedereen aangeboden, nu

komt het er op aan hoe de mens kiest.

Moet de verantwoordelijkheid van de mens gehandhaafd worden? Ja. Moet de genade aangeboden worden? Ja. Maar als alle nadruk daarop valt, als ondertussen verzwegen wordt dat we dood liggen door de zonden, dan wordt de indruk gewekt dat we inderdaad de genade kunnen aannemen. Dan ligt de beslissing in de keuze van de mens... Maar we kiezen altijd tégen God en vrije genade. Dan is het verloren. Wat zo goed leek te zijn: de nadruk leggen op de verantwoordelijkheid van de mens, blijkt nogal eens eenzijdig te zijn. Het soevereine welbehagen Gods wordt vergeten.

Noord-Holland

Soms vallen juist de details in de kerkgeschiedenis zomaar op. Bijvoorbeeld het zinnetje dat Arminius in ons land de eerste hoogleraar was die zelf uit de Noordelijke Nederlanden (het huidige Nederland) kwam. Alle andere hoogleraren aan

Het handboek biedt een schat aan informatie

de Leidse universiteit kwamen uit het buitenland of de Zuidelijke Nederlanden (wat nu België is). De eerste echt Nederlandse hoogleraar was dus een ketter... Ook opvallend zijn de namen van de steden die aandrongen op het houden van een nationale synode. Dat waren naast Dordrecht vier steden uit Noord-Holland: Amsterdam, Enkhuizen, Edam en Purmerend. Deze steden stonden om zo te zeggen pal voor de zuivere waarheid. Wat is daarvan over in de Noord-Hollandse steden anno 2006?

Kleine kerkgeschiedenis

Het handboek biedt een schat aan informatie. Aan de andere kant is het soms speuren om te vinden wat je zoekt. Wie meer wil weten over de persoon van Gisbertus Voetius kan via het register op zoek gaan. Maar dan komen we er ook achter dat zijn persoon er mager van af komt. In de tabel met namen en jaartallen van de zeventiende eeuw komt hij niet eens voor. In de doorlopende tekst komt hij min of meer uit de lucht vallen. Zijn geboorte- en sterfjaar vinden we na veel zoeken in een lees-

tekst.

De zogeheten kleine kerkgeschiedenis – de geschiedenis van Ledeboerianen en Kruisgemeenten – komt er ook bekaaid van af. Het ontstaan van de Gereformeerde Gemeenten wordt nog genoemd. Dat ds. L. Boone zich afzijdig hield niet. En ook de scheuring in 1953 wordt niet eens genoemd. De hele Oud Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Gemeenten in Nederland 'bestaan' in het handboek hooguit in een tabel met kerken in Nederland. Het taalgebruik verschilt nogal per hoofdstuk. Sommige auteurs hebben hun best gedaan om toegankelijk te schrijven. Maar andere hoofdstukken zijn echt te moeilijk voor een handboek dat een breed publiek wil bereiken. Wie blz. 478 in één keer begrijpt, is een hele piet.

Geestelijk klimaat

De auteurs proberen soms in een enkele zin het geestelijke klimaat in een bepaalde periode te schetsen. Soms lukt dat heel goed, soms weer niet. Het is echt eenzijdig om in de Nadere Reformatie een afgang te zien van de rechtvaardiging naar de wedergeboorte en vervolgens naar de wedergeboren mens om tenslotte te verzanden in het gevoel van de wedergeboren mens. Zo kom ik bij mijn moeite met sommige gedeelten in het handboek. De paragraaf over de Afscheiding roept grote bezwaren op. Onder de titel "Opleving van de vroomheid" wordt eerst beschreven hoe in Roomse kring de devotie veld won. Als voorbeelden worden genoemd het plaats van kruisen en het houden van bedevaarten. Vervolgens wordt de lijn getrokken naar het protestantisme. Daar zien de auteurs eigenlijk hetzelfde: een opbloei van vroomheid. En zo komen we bij de Afscheiding van 1834, die dus blijkbaar een onderdeelje was van een brede opbloei van vroomheid die begon in de Roomse Kerk, die gestimuleerd werd door de Belgische Opstand en een uitbraak van de cholera. En zo lezen we dat Hendrik de Cock "zich bekeerde tot een orthodox piëtisme", vervolgens "leider van een protestbeweging van gemeenteleden" werd te Ulrum. Zulke beschrijvingen stuiten tegen de borst. Later lezen we dat de Ledeboerianen "soberheid en strenge wereldmijding predikten". Wie één preek van een ledeboeriaanse predikant welwillend leest, zal iets

anders als kenmerk opschrijven. De ernst van de eeuwigheid klinkt er in door.

Helemaal raadselachtig wordt het boek als ds. Kersten aan de orde komt. "Hij legde het accent op de theologie van de Nadere Reformatie". Daar kan ik inkomen. Maar niet in wat nu in het handboek volgt: "Toen tegen deze correctie bezwaar werd gemaakt, kwam hij daaraan tegemoet, waardoor zijn theologie per saldo opschoof naar rechts". Of ik heb nooit iets van ds. Kersten begrepen, of dit is wartaal.

Lente

De vraag dringt of we een handboek voor de kerkgeschiedenis hebben gekregen dat gereformeerd is. Twee roomse auteurs werkten mee. Was dit nodig? Maar ook het slotwoord

van prof. Selderhuis roept dezelfde vraag op. Hij ziet in het kerkelijk leven tekenen van een lente na de winter. Als voorbeelden noemt hij een pausbezoek aan Keulen waar een miljoen jongeren aanwezig waren, alsmede de EO-Jongerendag en andere jongerenconferenties. Dit alles zorgt ervoor dat we het handboek toch met gemengde gevoelens hebben dichtgedaan. Dan ligt er voor ons een keurig uitgegeven werk. Aan de uitvoerig is bijzonder veel zorg besteed.

N.a.v. Herman J. Selderhuis (red.)
"Handboek Nederlandse
Kerkgeschiedenis", Uitg. Kok,
Kampen, 2006; 950 blz.; ISBN 90
435 0926 4; € 59,50.

Middelburg, ds. J.M.D. de Heer

de werken van Luther in de vorm van een dagboek.

"In de leer bij Luther", een uitgave onder redactie van drs. P.J. Vergunst. ISBN 90-5829-718-7. 98 blz. € 9,95.

Sinds de hervorming van de Protestantse Kerk in Nederland behoren hervormden, gereformeerden en lutheranen tot dezelfde kerk. Dit heeft aanleiding gegeven tot een nadere kennismaking met de theologie van de reformator Luther. In deze uitgave wordt o.m. Luthers gedachtengoed behandeld.

"Troost Mijn volk" door dr. H.F. Kohlbrugge. Uitg. Den Hertog - Houten. ISBN 789033 119897. 174 blz. € 17,90.

Dit boek bevat 12 preken en verhandelingen van dr. H.F. Kohlbrugge (1803-1875).

"Dagelijkse huiscatechisaties" door Franciscus Ridderus. Uitg. Gebr. Koster - Barneveld. ISBN 90-5551-404-5. Totaal 792 blz. € 35,-.

Deel 1 bevat de morgenoefeningen over de artikelen van het chr. geloof; deel II bevat de middagoefeningen over de plichten van een chr. leven en deel III bevat de avond oefeningen over de geschiedenislessen uit de Heilige Schrift.

"Door onbezaaid land" door Matthew Henry. Uitg. De Groot Goudriaan - Kampen. ISBN 90 6140 959 4. 176 blz. € 14,90. In dit boek zijn 52 gedeelten uit de bekende Bijbelverklaring van Matthew Henry (1662-1714) geselecteerd, die over de woestijnreis gaan.

Boekaankondigingen

"In goede en kwade dagen" door ds. J.T. Doornenbal. Uitg. De Banier - Utrecht. ISBN 90-336-0704-2. 93 blz. € 12,50. Dit boek bevat 85 korte overdenkingen.

"Om het donker op te klaren" door ds. J.J. Poort. Uitg. De Banier - Utrecht. ISBN 90-336-0709-3. 193 blz. € 10,-.

Dit bijbels dagboek bevat 366 korte overdenkingen.

"Volhardend vertrouwen" door ds. A. van der Zwan. Uitg. De Banier - Utrecht. ISBN 90-336-0707-7. 215 blz. € 14,-.

In de winter van 2003-2004 preekte ds. A. van der Zwan, predikant van de Chr. Geref. Beth-El-Kerk te Sliedrecht, tijdens de weekdiensten over Hebr. 11. Uit deze preken-serie is dit boek voortgekomen.

"Wees mij genadig" door Maarten Luther. Uitg. De Groot Goudriaan - Kampen. ISBN 90-6140-961-6. 110 blz. € 11,50.

In dit boek laat Luther zijn licht schijnen over de boetpsalmen.

"Luther onze huisvriend" door Paul Scheurlen. Uitg. De Banier - Utrecht. ISBN 90-336-0597-X. 303 blz. € 19,75.

De schrijver probeert in deze biografie de vraag: "Wie was Luther?" te beantwoorden. Hij schrijft niet over Luther als hervormer, geleerde en vertaler, maar gaat in

gesprek met Luther als huisvriend.

"Een vaste Burcht is onze God" door Maarten Luther. Uitg. Den Hertog - Houten. ISBN 9 789033 120183. € 16,90.

Deze uitgave, met als ondertitel "Gedachten bij de Psalmen", biedt korte teksten uit

KERKNIEUWS

■ Beroepingswerk

Beroepen:

Te Apeldoorn:

ds. A. Schreuder te Rijssen-Zuid;

Te Berkenwoude en te Rotterdam-Alexanderpolder:

ds. M. Golverdingen te Boskoop;

Te Bodegraven:

ds. J.S. van der Net te Houten;

Te Katwijk aan Zee en te Rotterdam-IJsselmonde:

ds. C. van Krimpen te Oud-Beijerland;

Te Leiderdorp en te Poortugaal:

ds. G. Clements te Gouda;

Te Lynden (USA):

ds. C.A. van Dieren te Rijssen-Noord;

Te Moerkapelle:

ds. A.T. Vergunst te Carterton (Nieuw-

Zeeland);

Te Naaldwijk:

ds. A.J. Gunst te Nieuwerkerk;

Te Ooltgensplaat en 's-Gravenpolder:

ds. W.J. Karels te Hardinxveld-Giessendam;

Te Rilland-Bath:

ds. M. Karens te Werkendam;

Te Scherpenisse: ds. G. Mouw te Uddel;

Te 's-Gravenzande:

ds. B. van der Heiden te Alblasserdam;

Te Sint-Annaland en te Wolphaartsdijk:

ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom.

Bedankt:

Voor Aalburg:

ds. B.J. van Boven te De Valk-Wekerom;

Voor Scherpenzeel:

ds. C.A. van Dieren te Rijssen-Noord.

■ KERSTBIJEENKOMST VERSTANDELIJK GEHANDICAPTEN

De oudervereniging Helpende Handen, afd. Walcheren/Zeeuws-Vlaanderen nodigt u uit aanwezig te zijn op de kerstbijeenkomst voor mensen met een verstandelijke handicap op D.V. zaterdag **23 december** in de kerk van de Geref. Gemeente te Oostkapelle. Aanvang: 14.30 uur.

Naast ouders, broers, zussen en verzorg(st)ers zijn ook alle andere belangstellenden welkom.

■ KERSTZANGBIJEENKOMSTEN Amsterdam-Centrum

Datum: D.V. **22 december**, aanvang: 19.30 uur. "Kerstzangavond in de Jordaan". Locatie: evangelisatiepost "Bij Simon de Looier", Looiersgracht 70-72. Medewerkenden: mannenkoor "David" uit Lisse en een muziekensemble, voorts samenzang en declamatie.

Evangelist J. Krijgsman heeft de leiding, die ook een meditatie zal houden. Collecte t.b.v. evangelisatiewerk in Amsterdam.

Goes

Datum: D.V. **23 december**, aanvang: 19.30 uur. Locatie: Sionkerk van de Geref. Gemeente. Medewerkenden: kinderkoor "Jong Asaf, gemengd koor "Asaf" en mannenkoor "De Lofzang". Opening en sluiting door ds. C.J. Meeuse.

Middelburg

Datum: D.V. **Tweede Kerstdag**, aanvang: 10.30 uur. Locatie: Ter Hoogekerk. Willem Teellinckstraat 3. Medewerkenden: kinderkoor "Blijde stemmen", gemengd koor "Sursum Corda" en jeugdvereniging "Kompas" (+16), die een muzikaal intermezzo en declamatie zal verzorgen. Collecte t.b.v. Stichting de Vluchtheuvel.

Middelburg

Datum: D.V. **26 december**, aanvang: 19.15 uur. Locatie: Nieuwe Kerk. Medewerkenden: mannenkoor "De Lofzang" uit Goes, het Walchers mannenkoor en enkele instrumentalisten (uit Urk). Ook is er veel samenzang. Collecte t.b.v. Stichting Zeeland Helpt Roemenië.

Rotterdam

Datum: D.V. **23 december**, aanvang: 19.45 uur. Locatie: Goede Herderkerk te Rotterdam-Schiebroek, Kastanjelaan 28. Medewerkenden: mannenkoor Groot Rotterdam en enkele instrumentalisten. Ds. L. Terlouw verzorgt de opening en een meditatie. Collecte t.b.v. Inloop- en bijbelhuis "In de Gouwstraat" te Rotterdam-Charlois.

Tholen

Datum: D.V. **26 december**, aanvang: 14.30 uur. Locatie: Geref. Gemeente, ds. G.H. Kerstenstraat 2. Medewerkenden zijn: jeugdkoor "Sjaloom, het jongenkoor "Hananja", het mannenkoor "Rehoboth" en het gemengd koor "Crescendo". Leiding: ds. de Jongste.

■ ISRAËLDAG

Op D.V. donderdag **28 december** hoopt het deputaatschap Israël zijn jaarlijkse Israëldag weer te houden in de kerk van de Geref. Gemeente te Hardinxveld-Giessendam, Buitendams 118.

Deze dag is er een afwisselend programma met gasten uit binnen- en buitenland. De voorzitter ds. C.J. Meeuse opent de dag. In de morgenbijeenkomst zal Israël-werker dhr. M.L. Dekker iets vertellen over zijn ervaringen in Israël in tijden van crisis. In de middagbijeenkomst zal aandacht besteed worden aan de vertaling van "Matthew Henry" in het Hebreeuws. Dit vertaalproject is gestart door David Zadok, die ook aanwezig zal zijn.

Aanvang: 10.00 uur; vanaf 9.15 uur is er koffie. Afsluiting: rond 15.30 uur. Voor koffie en soep wordt gezorgd. Lunchpakket zelf meenemen.

In de pauze zijn er powerpointpresentaties met informatie over het werk in Israël en Oekraïne. De Israëlverjaardagskalender en de nieuwe Israël-CD "Jeruzalemn dat ik bemin" zijn verkrijgbaar. Ook is er een boeketafel.

■ OPROEP STAFLEDEN EXTRA VAKANTIEWEEK LWO/VMBO

Al jaren wordt door de Commissie vakantieweken gehandicapt, uitgaande van de Vrouwenbond van de Geref. Gemeenten, een aantal weken georganiseerd voor kinderen die op een school voor speciaal basisonderwijs of een school voor praktijkonderwijs (het vroegere voortgezet speciaal onderwijs) zitten.

Als commissie hebben wij van ouders begrepen dat er behoefte is aan een week

voor jongeren met een gemiddelde of hogere intelligentie, die te maken hebben met gedragsproblemen of die een ADHD, autistische stoornis of een andere stoornis hebben.

Wij hopen daarom D.V. van **10 tot 17 augustus 2007** ook voor genoemde kinderen een week te organiseren. Wij hebben daarbij de leeftijd tussen 12 en 16 jaar op het oog. Er zijn al genoeg aanmeldingen van jongeren, maar helaas zijn er nog bijna geen aanmeldingen voor de staf. Wij zijn daarom op zoek naar mensen die ervaring hebben in het begeleiden van kinderen en jongeren met gedragsproblemen van deze doelgroep (bv. docenten lwo/vmbo, orthopedagogen, onderwijsassistentes).

Wie heeft er een week van zijn/haar vakantie over voor deze jongeren? Als u belangstelling heeft kunt u contact opnemen met mw. A. Teerds (tel. 078-6122749) of dhr. A. de Vries (tel. 033-2866416), N.B. Ook voor de sbo/pro-weken hebben we nog stafleden nodig.

■ CENTRAAL BUREAU WOERDEN

De organisaties die zijn gehuisvest in het Centraal Bureau te Woerden, zullen gesloten zijn van **22 december, vanaf 12.00 uur tot en met 2 januari**. Het betreft de volgende instellingen: dep-hulpverlening in bijzondere noden, centraal bureau, diaconale maatschappelijke zorg, Helpende Handen, dep. voor Israël, jeugdbond, kerkelijk bureau, de Vluchtheuvel en zending. Helpende Handen is in noodgevallen telefonisch bereikbaar: deze dagen van 10.00 tot 12.00 uur, tel. 0348-489999.

De medewerk(st)ers wensen u allen gezegende Kerstdagen en een voorspoedig nieuwjaar.

■ ONDERSCHIEDING

Bij koninklijk besluit is op 6 december ouderling W. de Olde van de gemeente Utrecht benoemd tot lid in de Orde van Oranje-Nassau. Hij ontving deze onderscheiding in het bijzonder vanwege het feit dat hij onze gemeente(n) 35 jaar heeft gediend in het ambt van ouderling. Van 1971-1981 in de gemeene van Enschede en vanaf 1982 in de gemeente van Utrecht. Verder is hij ook zeer betrokken geweest bij de SGP, eerst niet lang na de oorlog in Enschede als voorzitter van de kiesvereniging en later ook in de gemeente De Bilt. Door Gods leiding vanuit Enschede naar Utrecht gekomen, mocht de gedecoreerde spoedig een belangrijke taak in de gemeente vervullen. Met de gaven en genade die de Heere hem schonk heeft hij veel werk in de gemeente mogen verrichten. We denken aan het ambtelijk werk, dat juist in een vacante stadsgemeente zoveel kan zijn, het voor-

zitterschap van de kerkenraad, het werk voor de zending en het plaatselijk evangelisatiewerk in de stad Utrecht.

Meer zou te noemen zijn. Vooral past ons

bij dit alles de roem waarvan Paulus in Korinthe 10 vers 12 spreekt: "Doch wie roemt, die roeme in de Heere".

Kerkenraad Geref. Gemeente Utrecht

KERKDIENTEN

■ ZONDAG 24 DECEMBER 2006

Aagtekerke 9.30 (H.A.) en 19.00 uur ds. De Heer; Aalburg 14.30 uur ds. M. Karens; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Alphen a/d Rijn 15.30 uur ds. Hogchem; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Van Eckeveld; Apeldoorn 15.00 uur ds. Tuinier; Arnhem 20.00 uur ds. Van der Net; Barendrecht (in CGK; Voordijk 252) 13.30 en 19.00 uur ds. Van Aalst; Barneveld 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Beekbergen 19.00 uur ds. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Bodegraven 10.00 en 18.30 uur ds. Hogchem; Borssele 9.30, 14.00 en 18.00 uur ds. Meeuse; Boskoop 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Breda 18.00 uur ds. Melis; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur leesdienst; Delft 18.30 uur stud. De Waard; Deventer 18.00 uur stud. Labee; Dinteloord 10.00 en 18.30 uur ds. Verweij; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. Verschuure; Doetinchem 9.30 uur ds. J. Karels; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 12.00 en 17.00 uur ds. Beens; Eindhoven 15.00 uur ds. Schot; Elspeet 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Emmeloord 9.30 uur ds. Tanis en 18.00 uur ds. Kleppe; Enschede 10.00 en 15.30 uur ds. Schreuder; Enter 15.00 uur ds. J. Karels; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. Tuinier; Genemuiden 9.30 en 15.30 uur ds. Hakvoort; Gorinchem 10.00 en 15.30 uur ds. Melis; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Boogaard; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur leesdienst; 's-Gravenpolder 14.00 uur ds. Schipper; 's-Gravenzande 9.30 uur ds. W. Harinck; Haamstede 16.00 uur ds. Baan; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 en 17.00 uur ds. Mijnders; Hilversum 10.00 en 17.00 uur ds. Van Krimpen; Hoofddorp 9.30 (H.A.) en 16.00 uur ds. Neele; Hoogeveen 9.30 en 15.30 uur ds. De Wit; Hoogvliet 15.30 uur ds. P. Mulder; Houten 11.00 en 17.00 uur ds. Van der Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur leesdienst; Kapelle-Biezeling 9.30, 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Katwijk aan Zee 10.00 en 16.00 uur stud. De Waard; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Terlouw; Kootwijkerbroek

10.00 en 19.00 uur leesdienst; Krabbendijke 9.30 en 18.00 uur ds. Schipper en 14.00 uur leesdienst; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Leerdam 10.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Leiderdorp 10.00 en 16.30 uur ds. Clements; Lelystad 9.30 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur leesdienst; Marknesse 9.30 en 14.30 uur stud. Labee; Meeuwen 11.00 en 18.00 uur ds. Brugge; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. Moens; Middelburg-Centrum 9.30, 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30 uur ds. Van Gelder en 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. De Jongste; Moerkapelle 9.30 uur (doventolk) leesdienst en 18.30 uur stud. Joosse; Naaldwijk 16.30 uur ds. Paul; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Belzen; Nieuwdorp 9.30 (H.A.) en 18.30 uur ds. Baan; Nieuwer ter Aa 15.30 uur ds. G. Pater; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur leesdienst; Nijkerk 9.30 en 18.30 uur ds. Van Boven; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur leesdienst; Ooltgensplaat 9.30 uur ds. Gunst; Oostburg 15.00 uur ds. Van Gelder; Oostkapelle 9.30 uur ds. C. Harinck en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Oostvoorne 18.00 uur ds. P. Mulder; Opheusden 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Ouddorp 9.30 en 18.30 uur ds. P. Blok; Poederoyen 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dijk; Poortugaal 9.30 en 15.30 uur ds. Vermeij; Puttershoek 14.30 uur ds. Van Belzen; Rhenen 10.00 en 17.30 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk 9.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Ridderkerk-Slikkerveer 16.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 en 18.30 uur leesdienst; Rijssen-Zuid 9.30, 14.30 en 18.30 uur leesdienst; Rotterdam-Alexanderpolder 14.30 uur ds. Silfhout; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 uur ds. Baaijens; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Scheveningen 10.00 en 16.00 uur ds. Golverdingen; Sint Philipsland 15.00 uur ds. Verweij; Soest 9.30 uur ds. Beens en 15.00 uur ds. Visscher; Sprang Capelle 9.30 en 15.00 uur ds. W.J. Karels; Stad a/h Haringvliet 15.00 uur ds. De Jongste; Terneuzen 18.00 uur ds. Van Gelder; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. L. Blok; Tholen 10.00 en

18.30 uur ds. Van Manen en 14.30 uur leesdienst; Tricht-Geldermalsen 10.00 en 18.30 uur ds. Schot; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. Bakker; Utrecht 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; Veen 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Vlaardingen 10.00 uur ds. Paul en 19.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Vlissingen 9.30 uur ds. Vreugdenhil en 16.00 uur leesdienst; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Hofman en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Westkapelle 18.30 uur ds. C. Harinck; Woerden 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Yerseke 9.30 en 14.00 uur leesdienst en 18.00 uur ds. Van der Poel; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Visscher; Zoetermeer 10.00 en 16.00 uur stud. Joosse; Zwijndrecht 9.30 uur ds. P. Mulder en 19.00 uur ds. W. Harinck; Zwolle 9.30 uur ds. Kleppe en 19.00 uur ds. De Wit.

■ MAANDAG 25 DECEMBER 2006 (1e KERSTDAG)

Aagtekerke 17.00 uur ds. De Heer; Alblasserdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. van der Heiden; Almelo 10.00 uur stud. Heijkamp en 18.30 uur ds. Tuinier; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur ds. Visscher; Arnhem 10.00 uur ds. Kleppe; Barendrecht (in CGK; Voordijk 252) 13.30 en 19.00 uur ds. Terlouw; Barneveld 9.30 en 19.00 uur ds. Hogchem; Beekbergen 19.00 uur ds. Schreuder; Benthuizen 9.30 en 18.00 uur ds. A.B. van der Heiden; Berkenwoude 10.00 en 15.00 uur stud. Labee; Bodegraven 15.30 uur ds. W. Harinck; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Golverdingen; Brakel 14.30 uur ds. Mondria; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 17.00 uur ds. Moerkerken; De Valk-Wekerom 9.30 en 19.00 uur ds. Van Boven; Delft 19.00 uur ds. Clements; Deventer 17.00 uur ds. Kleppe; Dirksland 10.00 en 18.00 uur ds. Schipper; Doetinchem 15.00 uur ds. J. Karels; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur ds. Brugge; Drachten 9.30 en 19.00 uur ds. Hoogerland; Ede (Noorderkerk, Amsterdamseweg 9) 19.00 uur ds. Van Belzen; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Vermeij; Emmeloord 18.30 uur ds. Hakvoort; Enschede 10.00 uur ds. J. Karels; Enter 18.30 uur ds. De Wit; Ermelo 9.30 en 18.30 uur ds. L. Blok; Genemuiden 9.30 uur ds. Hakvoort en 15.30 uur ds. Tanis; Gorinchem 15.00 uur stud. Joosse; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; Goudswaard 10.00 uur ds. Terlouw; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; 's-Gravenpolder 14.30 uur ds. C. Harinck; Hardinxveld-Giessendam 9.30 en 18.00 uur ds. W.J. Karels; Hendrik-Ido-Ambacht 10.00 uur stud. Joosse en 14.30 uur ds. Brugge; Hilversum 19.00 uur ds. Visscher; Houten 11.00 en 17.00 uur ds. Van

der Net; Kampen 9.30 ds. Tanis en 15.00 uur ds. Hakvoort; Kapelle-Biezeling 9.30 en 15.00 uur ds. Baan; Klaaswaal 9.30 en 18.00 uur ds. Van Aalst; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. Beens; Kortgene 10.00 uur ds. C. Harinck; Krabbendijke 9.30 en 14.30 uur ds. Verschuure; Krimpen a/d IJssel 9.30 en 16.30 uur ds. P. Mulder; Leiderdorp 16.30 uur ds. Paul; Lelystad 9.30 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Neele; Meliskerke 9.30 en 14.30 uur ds. Moens; Middelburg-Centrum 9.30 en 14.30 uur ds. De Heer; Middelburg-Zuid 9.30 en 14.30 uur ds. Van Gelder; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur ds. Van Manen; Moerkapelle 9.30 uur (doventolk) ds. Paul en 19.00 uur ds. Driessen; Nieuwerkerk Zld 9.30 en 15.30 uur ds. Gunst; Nisse 14.00 uur ds. Verweij; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Schot; Ooltgensplaat 14.30 uur ds. Van Manen; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. G. Pater; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. Van Krimpen; Rhenen 10.00 en 17.30 uur ds. Veenendaal; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur ds. Mijnders; Ridderkerk-Slikkerveer 19.00 uur ds. Clements; Rijssen-Noord 9.30 en 15.30 uur ds. Van Dieren; Rijssen-West 9.30 en 15.30 uur ds. De Wit; Rijssen-Zuid 9.30 en 15.30 uur ds. Schreuder; Rotterdam-Centrum 10.00 en 16.00 uur stud. De Waard; Rotterdam-IJsselmonde 14.30 uur ds. Van Krimpen; Rotterdam-Zuidwijk 17.30 uur stud. Labee; Scherpenisse 14.30 uur ds. Schipper; Sint Philipsland 9.30 en 18.30 uur ds. Van Dijk; Soest 19.15 uur ds. Van der Net; Terneuzen 17.30 uur ds. Baan; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 en 16.00 uur ds. De Jongste; Tricht-Geldermalsen 15.00 uur ds. F. Mulder; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Urk 10.00 en 17.00 uur ds. Bakker; Utrecht 15.00 uur ds. W.J. Karels; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 16.30 uur ds. Van Belzen; Vlaardingen 19.00 uur ds. P. Mulder; Vlissingen 9.30 en 16.00 uur ds. Vreugdenhil; Waarde 9.30 en 14.00 uur ds. Hofman; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 10.00 en 18.00 uur ds. M. Karens; Woerden 10.00 en 18.30 uur ds. W. Harinck; Yerseke 10.00 en 16.00 uur ds. Verweij; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. Van Eckeveld; Zoetermeer 15.30 uur ds. A.B. van der Heiden; Zwijndrecht 9.30 uur ds. Baaijens; Zwolle 19.00 uur ds. Schot.

**■ DINSDAG 26 DECEMBER 2006
(2e KERSTDAG)**

Barneveld 9.30 uur ds. Hogchem; De Valk-

- ROEMEENSE PANFLUITEN
- DIVERSE BLOKFLUITEN
- VIOLEN

R. MULDER - STAPHORST
06 12 610 628 B.G.G. 0522 253944

Wekerom 9.30 uur ds. Van Boven; Deventer 10.00 uur ds. J. Karels; Dinteloord 10.00 uur stud. De Waard; Dirksland 10.00 uur ds. Schipper; Drachten 9.30 uur ds. Bakker; Elspeet 10.00 uur ds. Vermeij; Ermelo 9.30 uur ds. L. Blok; Genemuiden 9.30 uur ds. Hakvoort; Gouda 9.30 uur ds. Clements; Kootwijkerbroek 10.00 uur ds. Beens (H.D.); Lisse 10.00 uur ds. Neele; Melissant 10.00 uur ds. P. Blok; Nijkerk 9.30 uur ds. Kleppe; Nunspeet 9.30 uur ds. Vermeij; Opheusden 10.00 uur ds. G. Pater; Poortvliet 11.00 uur ds. Meeuse; Rotterdam-IJsselmonde 9.30 uur stud. Labee; Scherpenisse 9.30 uur ds. Hofman; Scherpenzeel 10.00 uur ds. Van Belzen; Sint Philipsland 9.30 uur ds. Van Dijk; Stolwijk 10.00 uur ds. De Heer; Terwolde-De Vecht 9.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 uur ds. De Jongste; Uddel 10.00 uur ds. Mouw; Urk 10.00 uur ds. Hoogerland; Waardenburg 10.00 uur ds. Mondria; Wageningen 10.00 uur ds. F. Mulder.

**■ EVANGELISATIESAMENKOMSTEN
Alkmaar:**

Evangelist G. Baan; kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 16.30 uur. U bent hartelijk welkom in de inloop/bijbelshop 't Wuiver, Stationsweg 96a, Alkmaar (t.o. NS- en busstation). Openingstijden: dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.00 uur.

Amsterdam:

Evangelist J. Krijgsman; kerkgebouw Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70. Samenkomsten iedere zondag 10.30 en

17.00 uur. Maandag 25 december 10.30 uur evang. J. Krijgsman.

Ook voor u staat de deur van onze evangelisatiepost open. U bent hartelijk welkom op dinsdag tot en met zaterdag tussen 10.00 uur en 16.00 uur.

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-l te Emmen; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist S. de Visser; kerkgebouw Achter de Hoven 2-c; samenkomsten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Merksem:

Evangelist A. van Setten; kerkgebouw "De Bron", Oude Barreellei 64; samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur. U bent ook hartelijk welkom in het inloophuis, geopend op dinsdag van 10.00 - 15.00 uur, donderdag van 15.00 - 21.00 uur en zaterdag van 11.00 - 15.00 uur.

Tilburg:

Evangelist H.J. van den Boogaart; kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Samenkomsten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur. Zondag 24 december 10.00 uur evang. H.J. van den Boogaart en 18.30 uur ds. W.J. Karels. Maandag 25 december 10.00 en 15.00 uur evang. H.J. van den Boogaart. U bent hartelijk welkom in de BIJBELwinkel van dinsdag t/m zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

ADVERTENTIES

De Heere nam uit het midden van onze vereniging weg, ons geacht en trouw lid

mevr. J.F. Minderhoud-Schoe

in de leeftijd van 83 jaar.

Sterke de Heere de achtergebleven familie en heilige Hij deze roepstem aan ons aller hart.

15 december 2006,

Vrouwenvereniging "Tryfosa", Oostkapelle

*Familie, vrienden en bekenden
wensen wij van harte Gods
onmisbare zegen toe voor de
feestdagen en het nieuwe jaar.*

J. Honkoop
J. Honkoop-Dijkhuizen
Jan Willem Frisohof 53
2517 LA 's-Gravenhage

*Wij wensen familie, vrienden
en bekenden goede feestdagen
toe en Gods zegen voor 2007.*

G.H. Verweij
A. Verweij-Honkoop
Kraaienlaan 76
2566 RK 's-Gravenhage

Geerts
herenkleding

W

Ambtskleding
Kostuums: 2- en 3-delig zwart, grijs - e.a.
Trouwkostuums - Jacquets - Pantalons
Streppantlons - Overhemden
Stropdassen - Sokken - Overjassen
Hoeden - Schoenen

Vinkel, Dorpsstraat 229, Schiedamschen dijk
Postbus 1108, 3200 AD Veenendaal
Telefoon 033-2778999 b.g.g.0630189592

**OPENINGSTIJDEN: MA. GESLOTEN,
DI T/M DO 9-18 UUR,
VR 9-21 UUR EN ZA 9-17 UUR.
OP AFSPRAAK MOGELIJK**

HARKES
Begravenissen

Persoonlijke zorg voor uw begrafenis

Dokter Hamburgerlaan 59 - 2771 JR Boskoop
Telefoon (0172) 21 21 22

Begravenisverzorger:
D. Harkes en J.E. van Staveren

Wij verzorgen alleen begrafenis - Dag en nacht bereikbaar

Stichting China
Veenendaal

Kinderleed in een land waar er geen kind is...
Wat is een kind in een land waar er geen kind is?
Ik leef op een klein stukje van de wereld...
Krijg ik eten en een kinderbijbel?

giro 320666

Info/secretariaat:
Postbus 1150 • 3900 BD Veenendaal
e-mail info@stichtingchina.nl
Giro 320666 t.n.v. Stichting China
www.stichtingchina.nl
tel. 0318-510320

Ook D.V. in 2007 weer diverse themareizen, Cultuur- en excursiereizen

Waarbij de actieve jongerenvakanties ook stijlvolle verzorging

van begrafenis met aandacht voor persoonlijke wensen. In alle rust, vertrouwelijkheid en met bezehelbaarheid.

Kreijkes Vakantie Idee

0548-514188 / www.kreijkes.nl

Info/secretariaat:
Postbus 1150 • 3900 BD Veenendaal
e-mail info@stichtingchina.nl
Giro 320666 t.n.v. Stichting China
www.stichtingchina.nl
tel. 0318-510320

Vraag de GRATIS gids aan !

Zorg dichtbij

Actief in uw regio!

Waar u ook woont, Agathos brengt zorg dichtbij:

- Huishoudelijke verzorging
- Persoonlijke verzorging
- Verpleging
- Psychosociale zorg

Bel de Zorglijn (010) 264 07 77 en u krijgt uw rayoncoördinator aan de lijn. Agathos stelt zelf indicaties voor veel zorgvragen. Kunnen we geen indicatie stellen? Dan begeleiden we u bij de CIZ-aanvraag. U ziet, ook indicatiestelling is onze zorg!

Agathos
THUIZORG

T 010 264 07 77 | www.agathos-thuiszorg.nl

Agathos

licht

voor de

Info/secretariaat:
Postbus 1150 • 3900 BD Veenendaal
e-mail info@stichtingchina.nl
Giro 320666 t.n.v. Stichting China
www.stichtingchina.nl
tel. 0318-510320

EN: MA. GESLOTEN, DI T/M DO 9-18 UUR, EN ZA 9-17 UUR. OP AFSPRAAK MOGELIJK

Bel in Psalm 119 vers 105. Deze tekst gekozen als thema. Het wordt verspreid om nieuwe. 250 per jaar kunt u het werk van de GBS steunen.

De doelstelling van de GBS? Het verspreiden van Bijbels in nauwgezette vertalingen over de gehele wereld. In ons land zorgt de GBS voor betaalbare Bijbels (af vanaf € 8,-) in de Statenvertaling. Er zijn ook diverse uitvoeringen met de kanttekeningen.

Veel Bijbels worden gratis verspreid op zeeschepen, in gevangenis en gevangissen. Elk jaar verspreidt de GBS tienduizenden Bijbels in getrouwe vertalingen in Europese landen en andere delen van de wereld.

Hebt u de brochure nog niet ontvangen? Of hebt u zich nog niet opgegeven als donateur?

Stuur dan de volledig ingevulde bonzonder postzegel naar ons antwoordnummer of geef u per e-mail.

U kunt e-mailen naar: info@gereformeerdebijbelstichting.nl

U kunt e-mailen naar: info@gereformeerdebijbelstichting.nl

U kunt e-mailen naar: info@gereformeerdebijbelstichting.nl

U kunt e-mailen naar: info@gereformeerdebijbelstichting.nl

U kunt e-mailen naar: info@gereformeerdebijbelstichting.nl

• dag en nacht en overal te ontbieden

• in verzorgen alleen begraven laatste verzorging van de overledene door een gediplomeerd verpleegster

Begravenisverzorger:
Tida in uit rde
Sche in uit rde
e g H 2 t p g

Kliksafe... voor veilig internetten
en goedkoop digitaal bellen!

Kijk op www.kliksafe.nl of bel (0341) 27 49 99.

kliksafe
... bewuste keus

't Boekenhoekje

Het adres voor verantwoorde lectuur

100 jaar Ger. Gem. herdacht.
2 prachtige boeken:

J. Mastebroek:

Gedenken rond een erfenis

€ 15,95

L. Vogelaar:

Gedenk Zijn grote daden

€ 18,50

Openingstijden:

Dinsdag t/m Vrijdag van 9.00u tot 16.00u

Zaterdag van 9.00u tot 13.00u

Goudenregenstraat 24

2906 CM Capelle a/d IJssel

tel. (010) 442 22 12

privé (010) 451 28 82

ArliSuel

Beheersing van uw gegevens

Automatisering & Pastoraat

- ledenbestand van de gemeente snel en overzichtelijk
- bestand van preekgegevens
  - van prekenbundels uit uw kast
  - van gehouden kerkdiensten
  - voor predikanten (met administratie)
- adressenbestand voor vereniging, bedrijf of privé
- specifiek bestand wordt op maat gemaakt

gratis demoversie downloaden

www.arlisuel.nl

info@arlisuel.nl

Hartelijk welkom op de

landelijke Israëldag

Het is ieder jaar weer fijn zoveel belangstellenden te ontmoeten. Kom(t) u/jij dit jaar ook?

De Israëldag begint om 10.00 uur. Vanaf 09.15 uur is er koffie. De toegang is vrij. In de pauze is er gratis koffie en soep verkrijgbaar. Graag zelf een lunchpakket meenemen. Er zijn ook broodjes te koop.

David Zadok uit Israël vertelt over Gods weg in zijn leven

Iz van Rijssel vertelt over het werk in Oekraïne

M.L. Dekker spreekt over zijn ervaringen in Israël

Ochtendprogramma - aanvang 10.00 uur

- Opening
- Kinderkoor 'Harpe Davids'
- M.L. Dekker: 'vraagt naar den Heer' en Zijne sterkte'
- Presentatie nieuwe Israël-CD 'Jeruzalem, dat ik bemin'

Middagprogramma - aanvang 13.30 uur

- Opening
- Interview met David Zadok, ouderling in de 'Grace & Truth' gemeente in Israël
- Muzikaal intermezzo
- Introductie Hebreeuws vertaalproject 'Matthew Henry' door David Zadok en G. Roos

Ook dit jaar zingt voor u...

Kinderkoor 'Harpe Davids'

DV donderdag
28 december a.s.

Hardinxveld-Giessendam

Kerkgebouw
Gereformeerde Gemeente
Buitendams 118

In de pauze is er volop gelegenheid voor ontmoeting. Ook worden er powerpoint-presentaties getoond door M.L. Dekker en Iz van Rijssel over hun werk onder Joden in Israël en Oost-Europa. Tevens wordt op deze dag de nieuwe Israël-CD verkocht. Ook is de nieuwe Israël-verjaardagkalender verkrijgbaar.

Hartelijk welkom!

Nieuwe Israël-CD

'Jeruzalem, dat ik bemin'
Steun ons werk...
koop deze CD!

Verjaardagkalender

Prachtige Israël-verjaardagkalender
GRATIS af te halen als u donateur bent of wordt!

ZOJUIST VERSCHENEN

Beter dan Wijn

Ds. J. Spaans
Beter dan wijn

Ds. J. Spaans (1930) dient sinds 1984 de Netherlands Reformed Congregations te Norwich in Canada, een van de zustergemeenten van de Gereformeerde Gemeenten. Regelmatig brengt hij een bezoek aan Nederland en tijdens deze bezoeken vervult hij diverse preekbeurten. Hierdoor geniet ds. Spaans bekendheid onder ons, en ook door het bevindelijke element in zijn prediking.

In deze bundel zijn 8 preken opgenomen die ds. Spaans tijdens zijn bezoeken in Nederland heeft gehouden. In deze preken worden geestelijke bedelaars getekend, die met een hongerende ziel uitzien om de uitnemende liefde te proeven, die beter is dan wijn.

Geb. 117 blz.

12.50

Nairacstraat 17, 3771 AVV Barneveld
Tel. 0342 - 41 69 86

verrijgbaar in de boekhandel

NIEUW VERSCHENEN!

'Tussen God en mens'

gesprekken met bevindelijk-gereformeerde predikanten 2

door Adriaan van Belzen

Dit is de tweede serie gesprekken met bevindelijk-gereformeerde predikanten. In dit boek loopt de verhouding tussen God en mens als een rode draad door de gesprekken. Thema's die aan de orde komen, zijn o.a. Het Godsbeeld, de bekering, het gebed, Gods leiding in het leven, Schriftgezag en Schriftkritiek en de verkondiging van het Evangelie. Er zijn o.a. gesprekken gevoerd met de predikanten: D.J. Budding, W. Harinck, W.J. Karels, M.J. Kater, F. Mulder, W. Pieters en W. van Vlastuin.

Het boek telt 176 pagina's
en is verkrijgbaar voor de prijs van **€ 18,⁹⁰**

Ook nog leverbaar:

'Christen zijn in kerk en wereld', gesprekken met bevindelijk-gereformeerde predikanten (€ 18,90) en deel 1 en 2 van Laat Zang en Spel, portretten van bekende chr. musici. (resp. € 14,90 en € 18,-)

Bestellen: Tel. 0342-421031 of via belzen@filternet.nl
Prijzen excl. verzendkosten.

begrafenisverzorging T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen, Rotterdam, Gouda, den Haag en omstreken.

Opbaarmogelijkheden in een door u gewenst uitvaartcentrum of thuis met koeling.

Geen crematies.

Dag en nacht bereikbaar.

Mozartlaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 4600509

CHRISTELIJKE BEGRAFENISONDERNEMING

G. WEGENAAR

Buurtlaan West 26 tel. 0318-526641
3905 JR Veenendaal www.wegenaar.nl

De zomergids 2007 komt
D.V. medio december uit.
Vraag hem nu al vast aan!

Reizen / Hotels / Pensions / Vakantiewoningen

Kreijkes Vakantie Idee

0548-514188 / www.kreijkes.nl

Begrafenisonderneming
Brouwer

**Voor een verantwoorde
en stijlvolle begrafenis**

- * mogelijkheid voor thuis opbaren
- * eigen rouwvervoer
- * kist wordt schoudergedragen
- * gratis laatste wens boekje

R.C. Brouwer Bentincklaan 1a, Leersum
tel. 0343-461880 b.g.g. 06-51504726

Amersfoort - Doorn - Elst -
Langbroek - Leersum - Maarn - Maarsbergen -
Rhenen - Woerden - Woudenberg

Een mooie vakantie in Twente

- ▶ NIEUW : 8 Persoons rolstoel vriendelijke bungalow, v.a.g.v.
- ▶ Comfortabele 2 t/m 6 pers bungalows v.v. wasmachine en magnetron
- ▶ Gebruik van overdekt verwarmd zwembad op 100 meter
- ▶ Prachtige omgeving voor fiets- en wandeltochten
- ▶ 55+ en buiten schoolvakanties: 20% korting
- ▶ Bel voor info/folder :

VAKANTIEOORD HOLSAPPEL
FAM. G. TIMMERMAN - MOLENDIJK 105 ZUNA - TELEFOON 0548 - 51 27 90

's hele jaar door!

Uitgaande van de Gereformeerde Gemeenten in Nederland biedt de SHG gekwalificeerde kraamzorg en gezins- en bejaardenzorg die aansluit bij uw manier van leven. Dit houdt voor ons in dat Bijbelse normen en waarden de basis vormen voor uw dagelijkse levenshouding en mediagebruik.

Kraamzorg

Meldt u tijdig aan om teleurstelling te voorkomen. Voor informatie of inschrijving kunt u ons bereiken op telefoonnummer **0187 - 48 91 73** b.g.g. 0342 - 49 21 55. Op werkdagen van 9.00 - 11.00 uur en van 13.00 - 15.00 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 21.00 uur.

Gezins- en bejaardenzorg

Voor informatie of inschrijving kunt u ons bereiken op telefoonnummer **0166 - 65 26 05**. Op werkdagen van 9.00 - 11.00 uur en op vrijdagavond van 19.00 - 21.00 uur.

De gratis brochure zenden wij u graag toe.

BEGRAFENISVERZORGING KINA

010-458 31 12

voor Rotterdam, Krimpenerwaard, Gouda e.o.

D.W. Schipper 010-4506626 J. Kooijman 0182-583932

Op D.V. 1 februari 2007
verschijnt bij ons:

Zijn daân getoond en trouw'lijk hen geleid

deel 1

100 jaar Gereformeerde Gemeenten, 1907-2007

Auteur: J.P. Sinke

Een uniek lees- en kijkboek over de Gereformeerde Gemeenten met onder meer:

- historische overzichten van alle gemeenten en evangelisatieposten in de classes Goes, Middelburg, Tholen, Dordrecht, Ridderkerk en Rotterdam;
- vele opmerkelijke voorvallen uit het leven van ambtsdragers of anderszins bekende gemeenteleden;
- overzichten van ledentallen;
- knipsels uit kerkelijke bladen;
- 540 foto's, waarvan een deel nooit eerder gepubliceerd;
- een voorwoord van ds. A. Verschuure.

Het boek verschijnt in groot formaat en deel 1 telt 340 pagina's.

Intekenprijs tot 1 februari € 32,50; na 1 februari € 34,50. Ook via de boekhandel leverbaar.

Deel 2, waarin de overige gemeenten en evangelisatieposten worden beschreven, verschijnt D.V. in de loop van 2007.

Drukkerij en boekhandel Van Velzen B.V.

Dorpsstraat 83 Krabbendijke, tel. 0113 - 506173, fax 0113 - 503172 E-mail: ljmewuwsen@velzenbv.nl

Voor uw steun
in 2006...

...willen wij u hartelijk dankzeggen. Uw gebed, uw giften en uw steun zijn van grote betekenis. Voor ons als stichting, maar ook voor onze medechristenen in China, waar het vrijuit belijden van Gods Woord niet mogelijk is en waar vervolgingen en martelingen dagelijks aan de orde zijn. Onder de zegen van de Heere hopen we ons mooie werk ook in 2007 voort te zetten. Als bestuur wensen we alle lezers Gezegende Kerstdagen en een Voorspoedig 2007. Mogen we volgend jaar ook weer op u rekenen?

Voor info of voorlichting: 06 200 13 173

Stort uw gift op **3473.76.029** t.a.v. Hudson Taylor/SBH te Nunspeet.

HUDSON TAYLOR

Stichting Bijbelse Hulpverlening China

Te huur in Garderen voor gezin-(nen) uit de Gereformeerde gezindte grote **vakantiebunga-
low** v.a.g.v. Nog diverse weken vrij t/m week 28 en vanaf week 36. Telefoon 010-4424848.

NIEUW VERSCHENEN VAN DS. J. SCHIPPER:

"In de schaduw van de Appelboom"

7 preken over vrije stof, uitgevoerd in wat groter lettertype. De teksten zijn: Hooglied 2: 3; Psalm 50: 15 (biddag); Psalm 84: 12 (dankdag); Jesaja 26: 9; Jesaja 66: 2; Filipp. 1: 6; Openb. 2: 8 en 9. De opbrengst van dit boekje - uitgegeven in samenwerking met uitgeverij de Ramshoorn - komt volledig ten goede aan de verbouwing van de kerk van de Gereformeerde Gemeente te 's-Gravenpolder.

De prijs is € **12,95**
(excl. verzendkosten).

**Ook verkrijgbaar in de
boekhandel. Heel geschikt
als eindejaarsgeschenk**

Besteladres: C. Wagenaar
Tel. 0113-312407 of
appelboom@kliksafe.nl